

16 Αυγούστου 2017
Αριθμ. Πρωτ.: .../.../2017

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γιώργος Μόσχος
Ειδ. Επιστήμονες: Σαμάνθα Στρατιδάκη (τηλ.:) και
Μαρία Τσάγκαρη (τηλ.:)

Προς:

Κύριο Δ.Καρέλλα, Γενικό Γραμματέα Πρόνοιας
Σταδίου 29, 10110 Αθήνα

Κυρία Σ. Κωνσταντέλλια, Πρόεδρο Δ.Σ. του Κ.Κ.Π.Π.Α.
Τσόχα 5, 11521 Αθήνα

ΘΕΜΑ: Χρόνια προβλήματα λειτουργίας της Παιδόπολης «ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ»

Αξιότιμε κύριε Γενικό Γραμματέα,
Αξιότιμη κυρία Πρόεδρε,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής της *προάσπισης και προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού* που του έχει ανατεθεί με το ν. 3094/03, έχει ασχοληθεί εκτενώς, από τον Ιούλιο του 2013 μέχρι σήμερα, με παρατηρούμενα προβλήματα στη λειτουργία της Παιδόπολης «ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ», που υπάγεται στο Κ.Κ.Π.Π. Αττικής.

Στο πλαίσιο διερεύνησης των προβλημάτων αυτών, ο Συνήγορος έχει πραγματοποιήσει σειρά επισκέψεων στη μονάδα, καθώς και συναντήσεων με μέλη της Διοίκησης, του προσωπικού και με τις φιλοξενούμενες ανήλικες και ενήλικες κοπέλες, ενώ έχει απευθύνει εγγράφως ερωτήματα και προτάσεις προς την (τότε αρμόδια) Διοίκηση του Κέντρου Προστασίας του Παιδιού Αττικής «Η ΜΗΤΕΡΑ» (έγγραφο με αρ. πρωτ. ... / ... /1-08-13) και την Διοίκηση του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής (έγγραφο με αρ. πρωτ. ... / ... /1-08-14), το οποίο εν τω μεταξύ ξεκίνησε να λειτουργεί ως ενιαίο Ν.Π.Δ.Δ., κατόπιν της συγχώνευσης των Μονάδων Κοινωνικής Φροντίδας στα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας των Περιφερειών, σύμφωνα με το άρθρο 9, παρ. 1 του ν. 4109/13. Επίσης, με αφορμή προβλήματα που διαπιστώθηκαν λόγω της αποχώρησης επιμελητών που απασχολούνταν στη μονάδα με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, η Αρχή απηύθυνε δύο επιστολές προς την Γενική Γραμματεία Πρόνοιας, επισημαίνοντας (όπως έχει κάνει και με προηγούμενα έγγραφα και εκθέσεις της) την ανάγκη **σταθερής στελέχωσης** των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, και περιορισμού του ιδιαίτερα προβληματικού φαινομένου της αποχώρησης και εναλλαγής προσώπων φροντίδας στην Παιδόπολη αλλά και στις μονάδες παιδικής προστασίας γενικότερα (έγγραφο με αρ. πρωτ. ... / ... /5-05-14 και ... / ... /26-07-16).

Με την παρούσα επιθυμούμε να θέσουμε υπόψη σας - εκ νέου - τις διαπιστώσεις και προτάσεις της Αρχής, οι οποίες απορρέουν από την παρακολούθηση της λειτουργίας της Παιδόπολης κατά τα τελευταία 4 έτη, επισημαίνοντας ότι τα παρατηρούμενα προβλήματα, μολονότι κατά διαστήματα παρουσιάζουν ύφεση, επί της ουσίας παραμένουν σταθερά και έχουν καταστεί χρόνια και σύμφυτα με τη λειτουργία της μονάδας στην παρούσα μορφή της. Κατά συνέπεια, εκτιμούμε ότι είναι αναγκαία η λήψη μέτρων εκ μέρους της διοίκησης και της Πολιτείας, προκειμένου τα προβλήματα αυτά να τύχουν πλέον ουσιαστικής, και όχι απλώς συγκυριακής ή/και αποσπασματικής αντιμετώπισης.

Σύντομο ιστορικό των παρεμβάσεων του Συνηγόρου

Αρχικό έναυσμα για την διερεύνηση της λειτουργίας της Παιδόπολης «ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ» αποτέλεσε η υποβολή αναφοράς από φιλοξενούμενα παιδιά, τον Ιούλιο του 2013, με θέμα αντιδεδοντολογικές παρεμβάσεις μέλους του Δ.Σ. του Κέντρου Προστασίας του Παιδιού «Η ΜΗΤΕΡΑ» που, σύμφωνα με τις αναφερόμενες, προκαλούσαν σοβαρά προβλήματα και δυσλειτουργία στην Παιδόπολη. Οι αναφερόμενες ζήτησαν να τηρηθεί το απόρρητο των στοιχείων τους, το οποίο ο Συνήγορος σεβάστηκε, ωστόσο συναντήθηκε μαζί τους και άκουσε προσεκτικά τις αιτιάσεις τους. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι ο Συνήγορος του Πολίτη, ενεργώντας στο πλαίσιο της ειδικής αρμοδιότητάς του ως Συνήγορος του Παιδιού, αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα σε θέματα παιδικής προστασίας και, σε περιπτώσεις όπου φιλοξενούμενα παιδιά μονάδων παιδικής προστασίας του απευθύνονται για θέματα παραβιάσεων δικαιωμάτων τους, επιχειρεί τη διερεύνηση των αναφερόμενων προβλημάτων με επισκέψεις στους χώρους φιλοξενίας και εξέταση του πλαισίου λειτουργίας τους, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των παιδιών που διαβιούν σε ιδρύματα και το σύνολο των κατοχυρωμένων από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν.2101/92) και την λοιπή εθνική νομοθεσία δικαιωμάτων τους.

Με βάση τα παραπάνω, ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού και δύο ειδικοί επιστήμονες της Αρχής πραγματοποίησαν σειρά επισκέψεων στην Παιδόπολη, στο πλαίσιο των οποίων έλαβαν χώρα συζητήσεις με μέλη της Διοίκησης και του προσωπικού, όπως και με ομάδες φιλοξενούμενων παιδιών και νεαρών ενηλίκων, προκειμένου να διαμορφωθεί σφαιρικότερη εικόνα για την καθημερινότητα, τις απόψεις και τις ανάγκες τους.

Κατά την αρχική φάση της διερεύνησης της κατάστασης (Ιούλιος - Οκτώβριος 2013), διαπιστώθηκαν πρωτίστως σοβαρά προβλήματα στο πεδίο της οριοθέτησης και κατανόησης των διακριτών ρόλων Διοίκησης και προσωπικού. Ειδικότερα, διαπιστώθηκαν παρεμβάσεις μέλους της τότε Διοίκησης σε θέματα καθημερινής λειτουργίας της Παιδόπολης και φροντίδας των παιδιών, οι οποίες προκαλούσαν σύγχυση ρόλων και σοβαρές εναντιωματικές

αντιδράσεις των φιλοξενούμενων. Συγχρόνως, η Αρχή διαπίστωσε σοβαρές δυσκολίες έως και αδυναμία συνεργασίας μεταξύ της εκπροσώπου της Διοίκησης και των εργαζομένων, που είχαν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός κλίματος δυσπιστίας και αντιπαράθεσης, με τις φιλοξενούμενες να καλούνται εμμέσως να πάρουν θέση, ταυτιζόμενες με την μια ή την άλλη πλευρά. Ιδιαίτερα εμφανής ήταν επίσης η επαγγελματική κόπωση και το αίσθημα αναποτελεσματικότητας μελών του προσωπικού.

Όσον αφορά τις φιλοξενούμενες, ιδιαίτερα έντονη ήταν η αίσθηση «κενού» και αναξιοποίητου χρόνου λόγω έλλειψης δημιουργικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, καθώς και η απουσία αίσθησης συνοχής και συναισθηματικής σύνδεσης μεταξύ τους. Υπήρχε διάχυτος θυμός λόγω των αναφερόμενων συνεχών και αυθαίρετων παρεμβάσεων εκπροσώπου της Διοίκησης σε θέματα καθημερινής ζωής, και λόγω αίσθησης αδικιών και διακρίσεων όσον αφορά τη μεταχείρισή τους, καθώς και αναστάτωση ενόψει της επικείμενης αποχώρησης μελών του προσωπικού φροντίδας, με τη λήξη χορηγίας του Ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος», όπως παγίως συμβαίνει σε χώρους παιδικής προστασίας με την αποχώρηση προσωπικού με προσωρινή σχέση εργασίας.

Ο Συνήγορος, όπως αναφέρεται και παραπάνω, απέστειλε προς την Διοίκηση του Κ.Π.Π.Α. «Η ΜΗΤΕΡΑ» το με αρ. πρωτ. ... / ... /21-08-13 έγγραφο με τις διαπιστώσεις και προτάσεις του για την αντιμετώπιση των παρατηρούμενων προβλημάτων.

Κατά το διάστημα που ακολούθησε σημειώθηκε βελτίωση σε σχέση με τα παραπάνω, κατόπιν συστηματικών προσπαθειών της νέας Υποδιοικήτριας αρμόδιας για την Παιδόπολη να καλλιεργήσει την αίσθηση φροντίδας και συνοχής και να γεφυρώσει το χάσμα που είχε δημιουργηθεί κατά το προηγούμενο διάστημα ανάμεσα στη Διοίκηση και το προσωπικό. Συγχρόνως, ενισχύθηκε η στελέχωση της δομής με μια επιπλέον ψυχολόγο και μια κοινωνική λειτουργό και επιτεύχθηκε η ανανέωση των συμβάσεων εργασίας των 2/3 του επικουρικού προσωπικού. Επίσης, καθιερώθηκαν τακτικές συναντήσεις της ομάδας προσωπικού με συμμετοχή και μελών της Διοίκησης για τη βελτίωση της συνεργασίας, καθώς και του προσωπικού με την ομάδα των φιλοξενούμενων, και έγιναν προσπάθειες εμπλουτισμού του καθημερινού προγράμματος με ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Στο διάστημα αυτό, τα στελέχη του Συνηγόρου επισκέφθηκαν αρκετές φορές τη μονάδα, πραγματοποίησαν δε και ψυχαγωγικές εξόδους με φιλοξενούμενες, προκειμένου να έχουν μια άμεση εικόνα για το κλίμα που επικρατούσε και τις βελτιωτικές παρεμβάσεις.

Κατά τη διάρκεια του 2015 και του 2016, ο Συνήγορος συνέχισε να παρακολουθεί την εξέλιξη της κατάστασης στην Παιδόπολη. Ειδικότερα, έπειτα από αίτημα της Διοίκησης και του επιστημονικού προσωπικού της μονάδας, ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού και δύο ειδικοί επιστήμονες της Αρχής συμμετείχαν στις προσπάθειες για την αναθεώρηση και υλοποίηση του εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας, με σχολιασμό των

προτεινόμενων αλλαγών και διοργάνωση συζήτησης με ομάδα φιλοξενούμενων κοριτσιών για τις προβλέψεις του και τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να διασφαλιστεί καλύτερα η τήρησή τους. Επίσης, συμμετείχαν σε συναντήσεις προσωπικού, στο πλαίσιο προσπάθειας βελτίωσης της συνεργασίας και οριοθέτησης των ρόλων διαφορετικών ειδικοτήτων.

Πρόσφατη διερεύνηση της κατάστασης στην Παιδόπολη

Στις αρχές του 2017, σε νεότερη επικοινωνία με τη Διοίκηση του Κ.Κ.Π.Π.Α. ετέθη και πάλι υπόψη της Αρχής ότι η Παιδόπολη διένυε μια παρατεταμένη περίοδο «κρίσης», με κύριες εκδηλώσεις την αύξηση «φυγών» και άλλων κρουσμάτων παραπτωματικής συμπεριφοράς εκ μέρους φιλοξενούμενων κοριτσιών, καθώς και προβλήματα συντονισμού και συνεργασίας του προσωπικού, με συνακόλουθες δυσκολίες οριοθέτησης των φιλοξενούμενων και εφαρμογής των προβλέψεων του Κανονισμού.

Έπειτα από συνεννόηση με τη Διοίκηση του Κ.Κ.Π.Π.Α, τον Ιούνιο και Ιούλιο 2017 πραγματοποιήθηκε νέα σειρά επισκέψεων κατά τις οποίες έλαβαν χώρα συναντήσεις και συζητήσεις με φιλοξενούμενα παιδιά, και με μέλη του προσωπικού της Παιδόπολης. Την ίδια χρονική περίοδο πραγματοποιήθηκαν 3 συναντήσεις με μέλη της Διοίκησης, κατά τις οποίες συζητήθηκαν εκτενώς τόσο η πρόσφατη κατάσταση όσο και τα χρόνια, παγιωμένα πλέον προβλήματα της μονάδας.

Γενικά στοιχεία

Σύμφωνα με στοιχεία που δόθηκαν από τους υπεύθυνους της μονάδας, στην Παιδόπολη «ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ», στις αρχές Ιουλίου 2017, φιλοξενούνταν 20 ανήλικες εφηβικής ηλικίας και 8 ενήλικες κοπέλες. Από τις ανήλικες, 2 βρίσκονταν σε (μόνιμη) φυγή αλλά δεν είχαν ακόμη διαγραφεί, και μια φιλοξενούνταν σε ειδική πτέρυγα του ιδρύματος «ΜΗΤΕΡΑ», έπειτα από πρόσφατο τοκετό. Στις φιλοξενούμενες περιλαμβάνονται ορισμένες ανήλικες και ενήλικες κοπέλες με νοητική υστέρηση ή/και με ψυχιατρικά προβλήματα / συμπτώματα.

Όσον αφορά τη στελέχωση, στην Παιδόπολη απασχολούνταν μια διοικητική διευθύντρια, μια κοινωνική λειτουργός πλήρους απασχόλησης, ένας κοινωνικός λειτουργός που έχει συμφωνηθεί να προσέρχεται 2 ημέρες την εβδομάδα μέχρι το τέλος Αυγούστου 2017 προκειμένου να συνδράμει λόγω της δύσκολης φάσης που διανύει η δομή, μια ψυχολόγος, 8 επιμελητές (από τους οποίους οι 2 αποτελούν μόνιμο και οι 6 επικουρικό προσωπικό), καθώς και διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό (μαγείρισσα, καθαρίστριες). Το κτίριο φυλάσσεται από ιδιωτική εταιρεία σε εικοσιτετράωρη βάση.

Η ιδιαίτερη αναστάτωση που επικρατεί κατά το τελευταίο διάστημα αποδίδεται, μεταξύ άλλων, στην παρουσία ικανού αριθμού φιλοξενούμενων με «δύσκολη»,

εναντιωματική συμπεριφορά ή/και σοβαρές συναισθηματικές δυσκολίες. Μεταξύ άλλων, αναφέρονται συχνές «φυγές» (από μερικές ώρες έως και ημέρες), παραβιάσεις του κανονισμού λειτουργίας, κρούσματα χρήσης απαγορευμένων ουσιών, συχνά «ξεσπάσματα» συμπεριφοράς που μπορεί να οδηγήσουν σε περιστατικά βίας ή τραυματισμών, και αδυναμία του προσωπικού να επιβάλει όρια και κανόνες. Την κατάσταση αναφέρεται ότι έχουν επιτείνει η πρόσφατη αποχώρηση ψυχολόγου που εργαζόταν στην Παιδόπολη για μεγάλο χρονικό διάστημα και η επικείμενη αποχώρηση 3 επιμελητριών, μολοντί καταβάλλονται προσπάθειες για παράταση των συμβάσεών τους για ένα ακόμη έτος.

Κατά το φετινό καλοκαίρι οι φιλοξενούμενες που δεν επισκέπτονται τις οικογένειές τους δεν κατέστη δυνατό να πάνε κατασκήνωση, όπως γινόταν συνήθως. Ως προς τις καθημερινές δραστηριότητες, πηγαίνουν στη θάλασσα σε δύο ομάδες, εναλλάξ, μέρα παρά μέρα, ενώ έχει προγραμματιστεί να διαμείνουν για κάποιο διάστημα σε κατάλληλα διαμορφωμένο οίκημα στον χώρο του Παραρτήματος Αποθεραπείας & Αποκατάστασης Παιδιών με Αναπηρία Βούλας, προκειμένου να βρίσκονται κοντά στη θάλασσα. Μέλη της διοίκησης και του προσωπικού καταβάλλουν προσπάθειες για διασφάλιση εισιτηρίων για ψυχαγωγικές εκδηλώσεις και διοργάνωση ομαδικών εξόδων, μολοντί οι δραστηριότητες περιορίζονται λόγω της έλλειψης προσωπικού και εθελοντών για τη συνοδεία των παιδιών. Καθώς το πρόγραμμα εθελοντών της δομής έχει ατονήσει, υπάρχουν μόνο κάποιες παλιές εθελόντριες οι οποίες φιλοξενούν ορισμένα κορίτσια τα Σαββατοκύριακα ή σε άλλες περιστάσεις, αλλά δεν έχουν όλες οι φιλοξενούμενες αυτή τη δυνατότητα, ή την ευκαιρία να επωφεληθούν γενικότερα από την προσφορά εθελοντών.

Κύριες διαπιστώσεις

Από την παρούσα διερεύνηση, υπό το πρίσμα της παρακολούθησης της κατάστασης στην Παιδόπολη ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ κατά τα τελευταία 4 έτη, προκύπτει ότι, πέρα από τους επιμέρους ειδικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην δύσκολη αυτή φάση που διανύει η μονάδα, σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία της παραμένουν σταθερά και - όπως αναφέρεται και παραπάνω - έχουν καταστεί χρόνια.

Μεταξύ των παραγόντων που συντηρούν την χρόνια αυτή δυσλειτουργία, υπογραμμίζεται το μέγεθος και η διαρρύθμιση του κτιρίου όπου στεγάζεται η Παιδόπολη, που παραπέμπουν σαφώς σε ένα πεπαλαιωμένο, «ιδρυματικού τύπου» μοντέλο φροντίδας, δεν προάγουν την ανάπτυξη αισθήματος μικρής κοινότητας και συνοχής, και καθιστούν δύσκολη την συνεύρεση αλλά και την επιτήρηση παιδιών με σοβαρά προβλήματα ή/και δυνητικά επικίνδυνες συμπεριφορές. Ο Συνήγορος έχει επισημάνει κατ' επανάληψη προς το αρμόδιο Υπουργείο και άλλους πολιτειακούς φορείς¹ ότι, στις δυτικές χώρες, οι ιδρυματικού τύπου

¹ Βλ. Ειδική Έκθεση «**Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα**», Απρίλιος 2015
<https://www.synigoros.gr/resources/docs/575568.pdf>

δομές παιδικής προστασίας έχουν πλέον αντικατασταθεί από μικρές οικογενειακού τύπου μονάδες και, για περιπτώσεις παιδιών και εφήβων με ιδιαίτερες συναισθηματικές δυσκολίες (όπως η πλειονότητα των φιλοξενούμενων της Παιδόπολης), από μικρές μονάδες αυξημένης φροντίδας με θεραπευτικό προσανατολισμό.

Σε ότι αφορά τα φιλοξενούμενα παιδιά της Παιδόπολης, η ανομοιογένεια και η σοβαρότητα των προβλημάτων που παρουσιάζουν πολλά από αυτά καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη και απαιτητική την ανταπόκριση στις ανάγκες τους και τη διαχείριση της συμπεριφοράς τους από το προσωπικό. Οι δυσκολίες συνεργασίας του προσωπικού - που παρουσιάζονται εκτενέστερα παρακάτω - δυσχεραίνουν περαιτέρω τη διαχείριση των συμπεριφορών αυτών και παρεμποδίζουν την ανάπτυξη μιας αίσθησης συνοχής και ασφάλειας που θα συνέδραμε στην εξομάλυνση της κατάστασης.

Η μακρόχρονη παραμονή στο ίδιο κτίριο ενήλικων φιλοξενούμενων, χωρίς οργανωμένο εξατομικευμένο πρόγραμμα και υπό όρους που παραβιάζονται συστηματικά, επιτείνει τις δυσκολίες της κατάστασης.

Από τις συναντήσεις και συζητήσεις του Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των ειδικών επιστημόνων της Αρχής με φιλοξενούμενες της Παιδόπολης προκύπτει ότι τα προβλήματα που αναφέρουν και τα παράπονα που εκφράζουν παραμένουν σε γενικές γραμμές σταθερά και γίνονται εντονότερα κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού: αφορούν, κυρίως, την αίσθηση «κενού» χρόνου, την έλλειψη δραστηριοτήτων που να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντά τους, την έλλειψη εθελοντών ή μελών του προσωπικού για συνοδεία σε εξόδους ή για την διοργάνωση ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων και την επιβολή αναίτιων - κατά την άποψή τους - περιορισμών. Σταθερή παραμένει η αίσθηση περί «άνισης» μεταχείρισής τους, ότι δηλαδή, κατά την άποψή τους, οι «κυρώσεις» που επιβάλλονται δεν αντιστοιχούν στη συχνότητα και σοβαρότητα των παραβιάσεων του κανονισμού, με αποτέλεσμα να επικρατεί η αντίληψη ότι φιλοξενούμενες που παραβιάζουν συστηματικά ή με πιο ακραίο τρόπο τους κανόνες, τυγχάνουν τελικά ευνοϊκότερης μεταχείρισης.

Στην ομάδα των φιλοξενούμενων φαίνεται να υπερισχύουν 4-5 κορίτσια που δυσκολεύονται ιδιαίτερα να αποδεχτούν όρια και περιορισμούς, ιδίως ως προς την επικοινωνία τους με τον «έξω κόσμο» (έξοδοι, χρήση κινητών και διαδικτύου). Κάποια από τα κορίτσια αυτά παρουσιάζουν δύσκολες ως προς τη διαχείρισή τους συμπεριφορές όπως φυγές, επικίνδυνες συναναστροφές κατά τις εξόδους τους ή μέσω του διαδικτύου και έντονα ξεσπάσματα που μπορεί να οδηγήσουν σε βία ή αυτοτραυματισμούς. Επίσης, λόγω της έντονης παρουσίας τους, φαίνεται να λειτουργούν ως αρνητικά «πρότυπα» για τις μικρότερης ηλικίας φιλοξενούμενες, με συνέπεια την ανακύκλωση και διαιώνιση των προβλημάτων. Από την άλλη πλευρά, ορισμένες φιλοξενούμενες χαμηλότερης λειτουργικότητας και ηπιότερης συμπεριφοράς παραμένουν σχετικά παραγκωνισμένες.

Η καθιέρωση τακτικών συναντήσεων του προσωπικού με την ομάδα των φιλοξενούμενων κατά τα τελευταία έτη αποτελεί μια θετική εξέλιξη. Ωστόσο, θα ήταν επωφελής η λειτουργία περισσότερων ομάδων που να εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς, όπως και μικρότερων ομάδων που να ανταποκρίνονται στις ειδικότερες ανάγκες και τα ενδιαφέροντα όλων των φιλοξενούμενων.

Επίσης, ένα πρόβλημα που συνδέεται με την ανομοιογένεια των φιλοξενούμενων παιδιών της Παιδόπολης είναι η απουσία ενός διαφοροποιημένου προγράμματος και δραστηριοτήτων που να ανταποκρίνονται ειδικότερα στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα φιλοξενούμενων με νοητική υστέρηση, με αποτέλεσμα τα κορίτσια αυτά – και ιδίως εκείνα μεταξύ αυτών που δεν διεκδικούν προσοχή μέσω της συμπεριφοράς τους - να είναι κάπως περιθωριοποιημένα.

Σε ότι αφορά στο προσωπικό της Παιδόπολης, κύριο και πιο προφανές πρόβλημα αποτελεί η απουσία Επιστημονικού Διευθυντή/Υπεύθυνου, αρμόδιου να παίρνει αποφάσεις και να δίνει οδηγίες για θέματα καθημερινής λειτουργίας και διαχείρισης όποιων ζητημάτων τυχόν προκύπτουν. Τον ρόλο αυτό κατά τα τελευταία έτη, στην πράξη, αναλαμβάνει σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό κάποιο μέλος της Διοίκησης, με τα αποτελέσματα να διαφέρουν ανάλογα με την προσωπικότητα και τις ικανότητες του συγκεκριμένου προσώπου. Ωστόσο, η λύση αυτή δεν αναπληρώνει την απουσία ενός Επιστημονικού Διευθυντή ως μέλους της ομάδας προσωπικού με σταθερή, καθημερινή παρουσία και ξεκάθαρες αρμοδιότητες. Επίσης μπορεί - όπως έχει συμβεί στο παρελθόν - να οδηγήσει σε προβλήματα σύγχυσης ρόλων διοίκησης-προσωπικού, ασάφειας ορίων και λήψης αποφάσεων για σοβαρά και ευαίσθητα θέματα που αφορούν τις φιλοξενούμενες από πρόσωπα που ενδέχεται να μη διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις, εξειδίκευση και προσωπική ικανότητα.

Η στελέχωση ή/και η λειτουργία της Κοινωνικής Υπηρεσίας της Παιδόπολης από έναν μόνο κοινωνικό λειτουργό κρίνεται ανεπαρκής, με συνέπεια να παρατηρούνται σοβαρά ελλείμματα και κενά, μεταξύ των οποίων η απουσία ενός ατομικού σχεδίου φροντίδας για κάθε φιλοξενούμενη και η μη λειτουργία προγράμματος αναδοχών και προγράμματος εθελοντών. Η αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού καθίσταται δυσκολότερη από την αναφερόμενη από την Διοίκηση απροθυμία έως και άρνηση κοινωνικών λειτουργών από το διαθέσιμο στελεχιακό δυναμικό του Κ.Κ.Π.Π.Α να μετακινηθούν στην Παιδόπολη, που αναδεικνύουν τον «στιγματισμό» της συγκεκριμένης δομής ακόμη και μέσα στον χώρο της πρόνοιας και της παιδικής προστασίας.

Πάγιο πρόβλημα παραμένει η αδυναμία πραγματοποίησης προσλήψεων μόνιμου προσωπικού και, συνακόλουθα, η αναστάτωση και το αίσθημα απώλειας που προκαλείται στις φιλοξενούμενες με την αποχώρηση και εναλλαγή των επιμελητών/προσώπων φροντίδας, λόγω λήξης των συμβάσεων εργασίας τους.

Σοβαρό παράγοντα δυσλειτουργίας αποτελούν τα προβλήματα σχέσεων και συνεργασίας του προσωπικού της μονάδας, με συνέπεια την απουσία μιας ενιαίας και σταθερής προσέγγισης στην αντιμετώπιση των φιλοξενούμενων παιδιών και, συνακόλουθα, δυσκολίες στην οριοθέτησή τους και στην υλοποίηση των προβλέψεων του κανονισμού. Ιδιαίτερα προβληματικό φαίνεται να είναι στην παρούσα φάση το παρατηρούμενο χάσμα μεταξύ του επιστημονικού προσωπικού και των επιμελητών, με τους τελευταίους να αισθάνονται ότι τους λείπουν αναγκαίες κατευθύνσεις, ενημέρωση και στοιχειώδης υποστήριξη, αλλά και ότι απαξιώνονται συστηματικά κατά την άσκηση του έργου τους.

Οι εβδομαδιαίες συναντήσεις της ομάδας του προσωπικού φαίνεται να είναι βοηθητικές για την ανταλλαγή ενημέρωσης, τον συντονισμό και προγραμματισμό, καθώς και για την ανάδειξη προβλημάτων και την έκφραση διαφορετικών απόψεων. Ωστόσο, η απουσία ενός εξωτερικού επόπτη-συντονιστή της ομάδας δεν επιτρέπει την επεξεργασία και την αποτελεσματική διαχείριση των διαφωνιών και συγκρούσεων. Έτσι, οι συναντήσεις φαίνεται να περιορίζονται στη διατύπωση διαφορετικών απόψεων και να λειτουργούν «εκτονωτικά» ως προς την έκφραση θυμού ή άλλων συναισθημάτων, χωρίς όμως επικοινωνιακό αποτέλεσμα όσον αφορά την αντιμετώπιση των αναδεικνυόμενων προβλημάτων και τη βελτίωση των σχέσεων και της συνεργασίας.

Συμπερασματικά:

Η Παιδόπολη «ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ» διανύει μια συνεχιζόμενα δύσκολη φάση, ενώ είναι προφανής η ανάγκη λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση των παρατηρούμενων πολλαπλών προβλημάτων λειτουργίας της.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω αναφερόμενων προβλημάτων, η μονάδα αδυνατεί ουσιαστικά να προσφέρει στις φιλοξενούμενες έφηβες την υποστήριξη και ασφάλεια που χρειάζονται και που δικαιούνται από την Πολιτεία, η οποία φέρει την ευθύνη της φροντίδας τους έπειτα από την απομάκρυνσή τους από το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Επισημαίνεται για μια ακόμα φορά ότι - πέρα από τα εκάστοτε ειδικότερα θέματα - μια σειρά παγιωμένων παραγόντων συντηρεί μια χρόνια δυσλειτουργία και οδηγεί σε συνεχή ανακύκλωση και σε περιόδους κλιμάκωσης των προβλημάτων. Παρά τις περιόδους «ύφεσης» που μεσολαβούν, είναι προφανές ότι τα χρόνια λειτουργικά προβλήματα της μονάδας δεν αρκεί να αντιμετωπίζονται συγκυριακά, με επιμέρους παρεμβάσεις μελών της Διοίκησης ή του προσωπικού, όπως π.χ. έκτακτα μέτρα για την ενίσχυση της στελέχωσης, τη βελτίωση της επικοινωνίας ή τον εμπλουτισμό του καθημερινού προγράμματος των φιλοξενούμενων.

Ενόψει των παραπάνω, άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη, είναι, **ότι τα προβλήματα αυτά θα πρέπει πλέον να τύχουν άμεσης και ουσιαστικής προσοχής και μέριμνας εκ μέρους της διοίκησης και της Πολιτείας, στο σύνολό τους.** Για τον σκοπό αυτό, πέρα από την λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της παρούσας δυσλειτουργίας, η Αρχή θεωρεί αναγκαία μια ριζική **αναδιοργάνωση της λειτουργίας της Παιδόπολης**, βάσει ενός μακροπρόθεσμου σχεδιασμού που θα λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και τις υψηλές απαιτήσεις της φροντίδας του συγκεκριμένου πληθυσμού εφήβων.

Προτάσεις

Με βάση τα παραπάνω, ο Συνήγορος προτείνει την επιδίωξη άμεσων οργανωτικών αλλαγών, παράλληλα με την εκπόνηση ενός σχεδίου **συνολικού μετασχηματισμού** της λειτουργίας της Παιδόπολης «ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ», το συντομότερο δυνατό.

Ειδικότερα, ως προς τις αναγκαίες οργανωτικές αλλαγές, ο Συνήγορος προτείνει:

- Τον άμεσο διορισμό Επιστημονικού Διευθυντή/Υπευθύνου, με εξειδίκευση και εμπειρία στην παιδική προστασία και σε αντίστοιχες δομές.
- Την ενίσχυση της στελέχωσης του Κοινωνικού Τμήματος με έναν τουλάχιστον επιπλέον κοινωνικό λειτουργό και έναν δεύτερο ψυχολόγο, για την κάλυψη ουσιαστικών κενών που παρατηρούνται, καθώς και για την περαιτέρω ανάπτυξη δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων προς όφελος των φιλοξενουμένων. Στις δράσεις που θα πρέπει να αναπτυχθούν άμεσα από το Κοινωνικό Τμήμα περιλαμβάνονται η *διαμόρφωση ενός ατομικού σχεδίου φροντίδας για κάθε φιλοξενούμενη*, η *ανάπτυξη ενός προγράμματος εθελοντών*, η *προώθηση αναδοχών σε περιπτώσεις όπου αυτό είναι εφικτό*, η *λειτουργία περισσότερων ομάδων* και η *διαμόρφωση ενός διαφοροποιημένου προγράμματος για ανήλικες φιλοξενούμενες ΑμεΑ*, προκειμένου να μεγιστοποιούνται τα οφέλη από τη διαμονή τους στην Παιδόπολη.
- Τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της συνεργασίας και την ενίσχυση της συνοχής της ομάδας προσωπικού: Για τον σκοπό αυτό αναγκαία κρίνεται η συνεργασία με εξωτερικό συντονιστή-επόπτη, με γνώσεις θεμάτων ψυχικής υγείας και εμπειρία της δυναμικής και λειτουργίας ομάδων προσωπικού σε αντίστοιχους χώρους φροντίδας, σε τακτική βάση και για σημαντικό χρονικό διάστημα.
- Την επανεξέταση των προβλέψεων και του πλαισίου εφαρμογής του εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και, γενικότερα, μιας σειράς πάγιων θεμάτων καθημερινής λειτουργίας της μονάδας από τον Επιστημονικό Διευθυντή σε συνεργασία με την ομάδα του προσωπικού (π.χ. θέματα ορίων, απορρήτου, δεοντολογίας, συντονισμού και υποχρεώσεων του προσωπικού ανά ειδικότητα).

Από την πλευρά του αρμόδιου Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, αναγκαία είναι η μέριμνα για την διασφάλιση της επάρκειας αλλά και της σταθερότητας της στελέχωσης της Παιδόπολης. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να μπει στον προγραμματισμό του Υπουργείου η πρόσληψη, μόλις είναι εφικτό, μόνιμων επιμελητών, προκειμένου να εκλείψει το ιδιαίτερα προβληματικό φαινόμενο της εναλλαγής προσώπων φροντίδας, τόσο στην συγκεκριμένη δομή όσο και στις δομές παιδικής προστασίας γενικότερα. Στο σημείο αυτό, θα θέλαμε να συστήσουμε να ληφθούν ιδιαίτερα υπόψη οι επιστημόνες και προτάσεις προς το Υπουργείο της Προέδρου του Κ.Κ.Π.Π.Α. στο με αρ. πρωτ. 5054/22-08-16 έγγραφο - τις οποίες προσυπογράφουμε πλήρως - σχετικά με την ανάγκη θεσμοθέτησης επιπλέον μέτρων για τη διασφάλιση ουσιαστικών προσόντων του προσωπικού των ιδρυμάτων και προγραμμάτων παιδικής προστασίας.

Πέραν των παρεμβάσεων αυτών, λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω διαπιστώσεις, τη χρονιότητα και παγίωση των προβλημάτων της Παιδόπολης καθώς και τις σύγχρονες αντιλήψεις και διεθνείς οδηγίες για την εξω-ιδρυματική φροντίδα παιδιών², ο Συνήγορος προτείνει την κατάρτιση ενός σχεδίου για τον συνολικό μετασχηματισμό της δομής.

Ειδικότερα, **προτείνεται ο μετασχηματισμός της Παιδόπολης με τη σύσταση τριών μικρότερων μονάδων**, οι οποίες θα στεγαστούν σε ξεχωριστά, κατάλληλα διαμορφωμένα οικήματα ή διαμερίσματα και θα συνδέονται μεταξύ τους λειτουργικά και διοικητικά, διατηρώντας όμως κατά βάση τη λειτουργική τους αυτονομία.

Οι δύο από τις μονάδες αυτές - οι οποίες θα μπορούν να αξιοποιούν από κοινού ορισμένες ειδικότητες ή υπηρεσίες του προσωπικού για λόγους εξοικονόμησης πόρων - προτείνεται να έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενούν 8 έως 12 παιδιά η κάθε μια, τα οποία μπορούν να επιλέγονται - κατά το δυνατό - με βάση κοινά χαρακτηριστικά ως προς την ηλικία και τις ανάγκες τους, προκειμένου να επιτευχθεί μια στοιχειώδης ομοιογένεια.

Δεδομένων των ιδιαίτερα σοβαρών εξατομικευμένων προβλημάτων και αυξημένων αναγκών του πληθυσμού των φιλοξενούμενων της Παιδόπολης, οι μονάδες αυτές είναι αναγκαίο να παρέχουν ένα *υψηλό επίπεδο υποστήριξης* και, συνεπώς, η κάθε μια από αυτές θα πρέπει να διαθέτει *επιστημονικό διευθυντή/υπεύθυνο και επαρκή, κατάλληλη στελέχωση*. Αναγκαίο κρίνεται, επίσης, να προβλεφθεί η *παροχή κατάλληλης συνεχιζόμενης επιμόρφωσης και υποστήριξης στο προσωπικό φροντίδας*. Επίσης, δεδομένης της φύσης και των ιδιαίτερων απαιτήσεων της συγκεκριμένης εργασίας αναγκαία κρίνεται και η *εισαγωγή ποιοτικών κριτηρίων επιλογής και αξιολόγησης του προσωπικού* (π.χ. προσωπική

² βλ. για παράδειγμα, Σύσταση 2005(5) της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης "Τα Δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας".
[www.coe.int/t/dg3/children/childrencare/Rec\(2005\)5%20Greek.pdf](http://www.coe.int/t/dg3/children/childrencare/Rec(2005)5%20Greek.pdf)

συνέντευξη, διερεύνηση κινήτρων, εξέταση προσωπικών και διαπροσωπικών δεξιοτήτων των υποψηφίων, κ.λπ.) για τη διασφάλιση των αναγκαίων ουσιαστικών προσόντων (βλ. και έγγραφο με αρ. πρωτ. 5054/22-08-16 της Προέδρου του Κ.Κ.Π.Π.Α., που αναφέρεται παραπάνω).

Η τρίτη μονάδα προτείνεται να λειτουργήσει ως *Στέγη υποστηριζόμενης διαβίωσης αποκλειστικά για τις ενηλικιωθείσες φιλοξενούμενες*, κατά την ενδιάμεση φάση από την ενηλικίωση έως την πλήρη αυτονόμησή τους. Η μετακίνηση σε αυτή θα γίνεται βάσει συμβολαίου μεταξύ της κάθε φιλοξενούμενης και του Κ.Κ.Π.Π.Α., το οποίο θα προβλέπει την διαμονή της στη δομή υπό την προϋπόθεση της τήρησης των όρων και προβλέψεων του Κανονισμού Λειτουργίας της. Στις φιλοξενούμενες αυτές, θα παρέχεται συστηματικά υποστήριξη από κοινωνική υπηρεσία κατά τη διάρκεια της ημέρας, με δυνατότητα επικοινωνίας με κοινωνικό λειτουργό ή άλλον επαγγελματία σε «εφημερία» τις υπόλοιπες ώρες, σε περίπτωση ανάγκης. Η παρεχόμενη υποστήριξη θα πρέπει βασίζεται σε ένα *ατομικό πλάνο για κάθε φιλοξενούμενη*, με έμφαση στη *δικτύωση με υποστηρικτικές υπηρεσίες της κοινότητας και στην σταδιακή της αυτονόμηση*.

Για κάθε περαιτέρω διευκρίνηση σε σχέση με τα παραπάνω, καθώς και για όποια συνεργασία κρίνετε αναγκαία ή χρήσιμη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Αρχής μας, παραμένουμε στη διάθεσή σας τόσο εγώ προσωπικά όσο και ο αρμόδιος Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού κ. Γιώργος Μόσχος.

Με τιμή,

Ανδρέας Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη